

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра педагогіки, адміністрування і соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

11 вересня 2025 року, протокол № 7

Голова вченої ради ННІМП ДЗВО
«Університет менеджменту освіти»

В. В. Супрун

СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

(назва навчальної дисципліни)
(шифр за ОПП – ПП.10)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

Рівень освіти:	<u>другий (магістерський)</u>
Галузь знань:	<u>23 Соціальна робота</u>
Спеціальність:	<u>231 Соціальна робота</u>
Освітньо-наукова програма:	<u>Соціальна робота. Соціальна реабілітація</u>

Київ 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальні технології розвитку громади» циклу обов'язкових освітніх компонент освітньо-наукової програми «Соціальна робота. Соціальна реабілітація» галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» здобувачів другого (магістерського) рівня освіти. – 27 с.

Автор-укладач робочої програми навчальної дисципліни:

Т. А. Махиня, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 1 від 3 вересня 2025 р.)

Затверджено Вченою радою
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 7 від 11 вересня 2025 р.)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, освітній рівень, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4	Галузь знань: 23 Соціальна робота Спеціальність: 231 Соціальна робота	Навчальна дисципліна циклу обов'язкових освітніх компонентів	
		Рік підготовки	
		2	2
Загальна кількість годин – 120	Освітньо-наукова програма: Соціальна робота. Соціальна реабілітація	Семестр	
		1	1
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		16	4
		Практичні, семінарські	
		16	4
		Самостійна робота	
		88	112
		Вид контролю	
		екзамен	екзамен

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та аудиторної роботи становить 27 % : 73 % за денною формою навчання та 7 % : 93 % за заочною формою навчання

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча навчальна дисципліна «Соціальні технології розвитку громади» розроблена на основі освітньо-наукової програми «Соціальна робота. Соціальна реабілітація».

Мета навчальної дисципліни «Соціальні технології розвитку громади» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти здатності щодо застосування сучасних соціальних технологій розвитку громади та підготовки до проектування, організації та реалізації практичних ініціатив із метою посилення соціальної згуртованості, громадянської активності та сталого розвитку громад.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- розкрити сутність і класифікацію соціальних технологій;
- навчити аналізувати соціальні проблеми та потреби громади;
- ознайомити зі світовим та українським досвідом застосування соціальних технологій;
- сформувати навички фасилітації, медіації, партисипації, проектування соціальних змін;
- підготувати до практичного використання цифрових інструментів у розвитку громад;
- виховати готовність працювати з різними цільовими групами дорослого населення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Соціальні технології розвитку громади» є соціальні технології як інструменти розвитку громади та механізми їх впровадження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Соціальні технології розвитку громади» здобувачі вищої освіти мають набути **загальних компетентностей (ЗК)**:

- ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
- ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти мають набути **спеціальних (фахових) компетентностей (СК)**:

- СК5. Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.
- СК8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.
- СК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через впровадження соціальних інновацій.

Здобувачі вищої освіти повинні отримати наступні очікувані програмні **результати навчання (ПР)**:

- ПР 7. Аналізувати актуальний стан особистості, родини, територіальної громади, соціальної групи, адекватно формулювати мету та завдання

соціальної роботи, вибирати ефективні методи надання соціальних послуг, зокрема організації процесу соціальної реабілітації.

- ПР 10. Розробляти, впроваджувати та управляти соціальними проектами на високому фаховому рівні.
- ПР 18. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Громада як простір реалізації соціальних технологій розвитку

Сутність та ознаки територіальної громади як соціальної спільноти. Поняття «громада» у соціальній роботі: територіальний, соціально-культурний та ідентифікаційний виміри. Формальні та неформальні характеристики громад. Громада як суб'єкт місцевого самоврядування. Основні характеристики територіальних громад в Україні.

Територіальна громада як базова складова системи місцевого самоврядування в Україні. Роль громади у забезпеченні соціального добробуту, соціальної інтеграції та підтримки вразливих категорій населення. Громада у системі децентралізації та реформи соціальної сфери: створення центрів надання соціальних послуг, розвиток інститутів громадської участі, формування партнерських відносин між владою, громадським сектором і жителями.

Ресурсний потенціал громади: людські, організаційні, інформаційні та фінансові ресурси. Повноваження місцевого самоврядування у сфері соціального захисту та соціальних послуг. Значення громади як простору реалізації соціальних програм і технологій підтримки населення. Повноваження територіальних громад у сфері соціального захисту населення. Вплив глобалізаційних і локальних факторів на саморозвиток громади. Значення громади як базового середовища для реалізації соціальних програм, проєктів та технологій соціальної підтримки.

Тема 2. Особливості реалізації соціальної роботи у територіальній громаді

Сутність та зміст соціальної роботи в умовах територіальної громади. Роль громади як базового простору для надання соціальних послуг населенню. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту та підтримки вразливих груп.

Мета та завдання соціальної роботи у громаді: сприяння інтеграції, розвиток людського потенціалу, забезпечення соціальної справедливості та рівного доступу до послуг. Ресурсне забезпечення діяльності соціальних працівників: кадрове, фінансове, організаційне, інформаційне.

Особливості взаємодії соціальних працівників із суб'єктами соціальної підтримки: органами влади, закладами соціальної сфери, громадськими організаціями та волонтерськими ініціативами. Причини та чинники виникнення складних життєвих обставин у мешканців громади, роль соціального працівника у подоланні цих проблем.

Моделі реалізації соціальної роботи у громаді: індивідуально-орієнтований, комплексний, міжвідомчий та інтегрований підходи. Приклади ефективної організації соціальної роботи у територіальних громадах України та міжнародний досвід.

Тема 3. Сутність і класифікація соціальних технологій розвитку громади

Поняття соціальних технологій у контексті розвитку громади. Соціальні технології як сукупність методів, прийомів і механізмів, спрямованих на досягнення соціальних змін, посилення соціальної активності та забезпечення добробуту мешканців громади.

Класифікація соціальних технологій: інформаційно-комунікаційні, освітні, культурно-дозвілєві, реабілітаційні, інтеграційні, інноваційні, технології партисипації та партнерської взаємодії. Специфіка їх використання у роботі з різними цільовими групами громади (діти, молодь, люди з інвалідністю, ВПО, люди похилого віку тощо).

Особливості адаптації соціальних технологій до умов територіальних громад в Україні. Взаємозв'язок між типом громади та вибором соціальних технологій. Вітчизняний і міжнародний досвід класифікації та застосування соціальних технологій у практиці соціальної роботи.

Значення системного підходу до використання соціальних технологій у громаді як умови її сталого розвитку та підвищення ефективності соціальних програм і послуг.

Тема 4. Технології партисипації у розвитку громади

Сутність партисипації як соціальної технології активного залучення громадян до управління справами громади. Теоретичні засади та принципи партисипативного підходу: відкритість, рівність доступу, прозорість, спільна відповідальність.

Форми та інструменти партисипації у територіальних громадах: громадські слухання, електронні петиції, громадський бюджет, консультації з громадськістю, участь у стратегічному плануванні розвитку громади. Роль соціальних працівників у стимулюванні громадської активності, підтримці ініціативних груп та фасилітації діалогу між владою, громадою та іншими стейкхолдерами.

Практичний вимір застосування технологій партисипації у соціальній роботі: залучення вразливих груп населення до ухвалення рішень, створення

безпечного середовища для діалогу, використання цифрових платформ для забезпечення ширшої участі.

Український та міжнародний досвід впровадження партисипативних технологій. Виклики партисипації: низький рівень довіри, інформаційна нерівність, обмеженість ресурсів. Перспективи розвитку партисипації як ключової соціальної технології підвищення спроможності та сталого розвитку громад.

Тема 5. Технології соціальних інновацій у розвитку громади

Сутність соціальних інновацій у контексті розвитку територіальних громад. Відмінність соціальних інновацій від традиційних форм надання соціальних послуг. Роль інновацій у вирішенні актуальних соціальних проблем та підвищенні спроможності громади.

Соціальні інновації як інструмент соціальної роботи: інкубатори ідей, соціальні стартапи, соціальне підприємництво. Механізми їх створення та реалізації у громадах. Приклади успішних соціальних ініціатив в Україні та за кордоном.

Функції соціального працівника у розвитку інноваційної діяльності громади: фасилітація креативних процесів, підтримка ініціативних груп, залучення ресурсів та партнерів. Використання соціальних інновацій для розширення спектра послуг, інтеграції вразливих груп, формування соціального капіталу.

Виклики розвитку соціальних інновацій: нестача фінансових і кадрових ресурсів, недостатня правова підтримка, низький рівень інноваційної культури. Перспективи: формування інноваційної інфраструктури громади (хаби, коворкінги, центри підтримки підприємництва), розвиток соціальних підприємств і розширення можливостей для сталого розвитку громад.

Тема 6. Технології фасилітації й медіації у розвитку громади

Сутність фасилітації та медіації як сучасних соціальних технологій. Фасилітація — метод організації групових процесів, спрямований на активізацію потенціалу громади, досягнення консенсусу та розробку спільних рішень. Медіація — технологія врегулювання конфліктів і суперечок у громаді шляхом діалогу за участю нейтрального посередника.

Роль фасилітаційних технологій у розвитку громад: проведення стратегічних сесій, «круглих столів», громадських слухань, воркшопів, консультацій з громадськістю. Особливості застосування медіації у громаді: врегулювання міжособистісних, групових і міжінституційних конфліктів; формування культури діалогу та довіри.

Функції соціального працівника як фасилітатора й медіатора: створення умов для включення різних груп населення, підтримка конструктивного обговорення, допомога у формуванні спільного бачення розвитку громади.

Приклади українських та міжнародних практик фасилітації і медіації в громадах. Виклики їх впровадження: недостатня підготовка фахівців, опір

традиційним моделям управління, потреба у правовій та інституційній підтримці. Перспективи: формування медіаційних центрів у громадах, поширення фасилітаційних практик у соціальних проєктах та програмах розвитку.

Тема 7. Цифрові платформи як каталізатор розвитку громад

Сутність цифрових платформ як інструментів системної трансформації громади. Їх роль у стратегічному плануванні, управлінні ресурсами та підвищенні прозорості діяльності органів місцевого самоврядування.

Приклади міжнародних та українських платформ: Smart Specialisation Platform, Espon, ProZorro, «Е-демократія», електронні бюджети участі. Використання цифрових платформ для збору даних, аналізу потреб громади, моніторингу проєктів і прийняття управлінських рішень.

Значення платформ для соціальної роботи: можливість інтегрувати дані про отримувачів послуг, вести електронні реєстри пільг, координувати міжвідомчу взаємодію. Виклики впровадження: цифрова та інформаційна нерівність, проблема доступності цифрових сервісів для літніх людей, ризики кібербезпеки та захисту персональних даних.

Перспективи розвитку: створення інноваційної інфраструктури громад на основі платформних рішень, розширення інструментів е-комунікації, створення «цифрових громад», посилення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування через онлайн-взаємодію з мешканцями використання платформ для соціальних інновацій і партнерств.

Тема 8. Соціальні мережі та цифрові інструменти у розвитку громади

Соціальні мережі як інструмент комунікації та мобілізації громади. Використання Facebook, Instagram, TikTok, Telegram для поширення соціально важливої інформації, залучення громадян до ініціатив, підтримки вразливих груп населення.

Цифрові інструменти взаємодії соціального працівника з громадянами: онлайн-консультації, дистанційний супровід клієнтів, чат-боти та мобільні застосунки для доступу до соціальних послуг. Формування віртуальних спільнот підтримки (наприклад, для ВПО чи осіб з інвалідністю).

Особливості використання соціальних мереж у соціальній роботі: підвищення обізнаності населення, формування довіри, розвиток волонтерських ініціатив. Виклики: інформаційна нерівність, залежність від алгоритмів соцмереж, ризики поширення дезінформації.

Приклади використання цифрових інструментів у соціальній роботі: дистанційне консультування ВПО, підтримка осіб з інвалідністю через онлайн-сервіси, створення віртуальних спільнот підтримки. Український і міжнародний досвід використання соціальних мереж та цифрових технологій для розвитку громад і підвищення ефективності соціальних програм.

Перспективи подальшого розвитку: інтеграція цифрових технологій у систему соціальних послуг, формування культури цифрової взаємодії у громаді, зміцнення довіри через відкритість і прозорість комунікацій.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		Л	С	СР		Л	С	СР
Тема 1. Громада як простір реалізації соціальних технологій розвитку	15	2	2	11	15		2	13
Тема 2. Особливості реалізації соціальної роботи у територіальній громаді	15	2	2	11	15			15
Тема 3. Сутність і класифікація соціальних технологій розвитку громади	15	2	2	11	15	2		13
Тема 4. Технології партисипації у розвитку громади	15	2	2	11	15			15
Тема 5. Технології соціальних інновацій у розвитку громади	15	2	2	11	15			15
Тема 6. Технології фасилітації й медіації у розвитку громади	15	2	2	11	15			15
Тема 7. Цифрові платформи як каталізатор розвитку громад	15	2	2	11	15	2		13
Тема 8. Соціальні мережі та цифрові інструменти у розвитку громади	15	2	2	11	15		2	13
Всього	120	16	16	88	120	4	4	112

5. ТЕМИ ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№	Теми лекційних занять	Зміст лекційних занять	Год.	
			Денна	Заочна
1	Громада як простір реалізації соціальних технологій розвитку	1. Громада як соціальна спільнота 2. Ознаки та ресурси спроможних територіальних громад 3. Повноваження територіальних громад у сфері соціального захисту населення 4. Громада як простір впровадження соціальних програм і технологій.	2	
2	Особливості реалізації соціальної роботи у територіальній громаді	1. Соціальна робота як інструмент розвитку громади. 2. Особливості взаємодії соціальних працівників із суб'єктами соціальної підтримки 3. Причини виникнення складних життєвих обставин у мешканців громади. 4. Моделі організації соціальної роботи у територіальній громаді 5. Український і міжнародний досвід організації соціальної роботи в громадах	2	
3	Сутність і класифікація соціальних технологій розвитку громади	1. Поняття «соціальні технології» у контексті громади 2. Основні ознаки та функції соціальних технологій 3. Класифікація соціальних технологій у контексті розвитку громади: технології партисипації, технології фасилітації й медіації; технології соціальних інновацій; цифрові технології 4. Використання технологій у роботі з різними групами населення 5. Взаємозв'язок соціальних технологій та сталого розвитку громади	2	2
4	Технології партисипації у розвитку громади	1. Сутність та принципи партисипації 2. Форми громадської участі: слухання, консультації, громадський бюджет 3. Роль соціального працівника у залученні громадян 4. Практичні приклади використання партисипативних технологій в Україні 5. Виклики та перспективи розвитку партисипації у громадах	2	

5	Технології соціальних інновацій у розвитку громади	1. Поняття соціальних інновацій та їх значення для громади 2. Інкубатори ідей як середовище для пошуку соціальних рішень 3. Соціальні стартапи: від ідеї до реалізації 4. Соціальне підприємництво як форма сталого розвитку громади 5. Українські та міжнародні практики соціальних інновацій	2	
6	Технології фасилітації й медіації у розвитку громади	1. Фасилітація як технологія організації групових процесів. 2. Медіація як технологія врегулювання конфліктів. 3. Роль соціального працівника як фасилітатора та медіатора. 4. Приклади застосування фасилітації і медіації в громадах світу 5. Перспективи розвитку фасилітаційних та медіаційних практик в Україні	2	
7	Цифрові платформи як каталізатор розвитку громад	1. Сутність цифрових платформ та їх роль у трансформації громад 2. Приклади використання платформ у сфері соціальної роботи: реєстри, бази даних, електронні сервіси 3. «Дія» як флагманська українська цифрова платформа, що спрощує доступ до соціальних послуг на рівні громад 4. Цифровий профіль громади як інструмент аналітичної культури	2	2
8	Соціальні мережі та цифрові інструменти у розвитку громади	1. Соціальні мережі як канал комунікації у громаді 2. Використання соцмереж для мобілізації та підтримки громадянських ініціатив 3. Онлайн-консультації, чат-боти та мобільні застосунки у соціальній роботі 4. Формування віртуальних спільнот підтримки (ВПО, особи з інвалідністю тощо) 5. Виклики і перспективи використання соціальних мереж у розвитку громади	2	
ВСЬОГО			16	4

6. ТЕМИ ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Теми семінарських занять	Зміст семінарських занять	Год.	
			Денна	Заочна
1	Громада як простір реалізації соціальних технологій розвитку	Мета заняття – навчити здобувачів визначати ресурси громади та розуміти їх роль у соціальній роботі. Очікуваний результат: здобувачі спроможні проводити аналіз ресурсного потенціалу громади та представляти його у вигляді карти ресурсів. План: 1. Обговорення понять «громада» і «спроможна громада». 2. Аналіз кейсів українських громад. 3. Робота в групах: визначення ресурсів громади. 4. Презентація карти ресурсів.	2	2
2	Особливості реалізації соціальної роботи у територіальній громаді	Мета заняття – навчити здобувачів визначати суб'єктів соціальної підтримки та ознайомити із практикою соціальної роботи у громадах. Очікуваний результат: здобувачі знають причини складних життєвих обставин і вміють складати схему взаємодії соціальних інституцій. План: 1. Приклади організації соціальної роботи у громадах. 2. Аналіз кейсів складних життєвих обставин. 3. Визначення суб'єктів соціальної підтримки. 4. Складання схеми взаємодії соціального працівника з інституціями	2	
3	Сутність і класифікація соціальних технологій розвитку громади	Мета заняття – розвинути вміння здобувачів класифікувати соціальні технології та застосовувати їх у практиці громади. Очікуваний результат: здобувачі здатні розрізняти основні види соціальних технологій та співвідносити їх із практичними кейсами.	2	

		План: 1. Ознайомлення з видами соціальних технологій. 2. Робота в групах: класифікація соціальних технологій на практичних кейсах. 3. Обговорення переваг і обмежень використання соціальних технологій розвитку громад. 4. Розробка авторської класифікації соціальних технологій розвитку громад.		
4	Технології партисипації у розвитку громади	Мета заняття – розвинути вміння здобувачів застосування інструментів технологій партисипації у розвитку громад. Очікуваний результат: здобувачі здатні змодельовати процеси громадських слухань, подавати петиції, організовувати бюджет участі. План: 1. Аналіз прикладів бюджету участі та слухань. 2. Моделювання процесу електронної петиції. 3. Ділова гра «Міні-громадське слухання». 4. Рефлексія: роль соціального працівника у партисипації.	2	
5	Технології соціальних інновацій у розвитку громади	Мета заняття – розвинути вміння здобувачів розробляти інноваційні соціальні ідеї та проєкти для громади. Очікуваний результат: здобувачі здатні створювати концепції соціальних стартапів і підприємств та застосовувати підхід «інкубатора ідей». План: 1. Аналіз прикладів соціальних стартапів і підприємств. 2. Робота в групах: створення інноваційної ідеї для громади. 3. Презентація міні-стартапів. 4. Обговорення ролі соціального працівника у підтримці інновацій.	2	

6	Технології фасилітації й медіації у розвитку громади	Мета заняття – ознайомити здобувачів з фасилітаційними і медіаційними практиками та навчити застосовувати їх у соціальній роботі. Очікуваний результат: здобувачі володіють базовими прийомами фасилітації та медіації, здатні використовувати їх для врегулювання конфліктів. План: 1. Техніки фасилітації («Світове кафе», «Open Space» тощо) та їх застосування для розвитку громади 2. Проведення фасилітаційної міні-сесії. 3. Рольова гра: медіація громадянського конфлікту. 4. Обговорення ролі соціального працівника у врегулюванні конфліктів.	2	
7	Цифрові платформи як каталізатор розвитку громад	Мета заняття – ознайомити здобувачів із цифровими платформами, зокрема «Дія», та навчити оцінювати їх вплив на громаду. Очікуваний результат: здобувачі знають функції та можливості використання цифрових платформ для розвитку громад. План: 1. Приклади міжнародних і національних цифрових платформ розвитку громад. 2. Практична робота з платформою «Дія». 3. Обговорення пропозицій щодо цифрової трансформації громад	2	
8	Соціальні мережі та цифрові інструменти у розвитку громади	Мета заняття – навчити здобувачів використовувати соціальні мережі та цифрові інструменти у соціальній роботі. Очікуваний результат: здобувачі здатні створювати інформаційні кампанії у соцмережах, організовувати віртуальні спільноти підтримки та оцінювати їх ефективність.	2	2

		План: 1. Аналіз практичних кейсів використання соцмереж для розвитку громад. 2. Розробка кампанії для підтримки ініціативи громади. 3. Обговорення сценарію розробки концепції онлайн-спільноти підтримки. 4. Обговорення ризиків і можливостей соцмереж у соціальній роботі.		
ВСЬОГО			16	4

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Зміст роботи за темами	Кількість Годин (денна/заочна)
Тема 1.	Громада як простір реалізації соціальних технологій розвитку	11 / 13
<i>Проведи міні-дослідження «Моя громада як простір соціальних змін».</i> У рамках виконання завдання опиши ресурсний потенціал своєї громади (людські, фінансові, організаційні ресурси) та проаналізуй, які соціальні програми можуть бути реалізовані на цій основі. Очікуваний результат Аналітичний опис громади (2–3 сторінки) у вигляді схеми або таблиці, що містить: – характеристику громади, – ресурсний потенціал (людські, фінансові, організаційні ресурси), – сильні та слабкі сторони обраної громади, – пропозиції 2–3 соціальних програм, які можуть бути реалізовані на обраній громаді.		
Тема 2.	Особливості реалізації соціальної роботи у територіальній громаді	11 / 15
<i>Створи карту взаємодії суб'єктів соціальної роботи у конкретній територіальній громаді.</i> У рамках виконання завдання визнач їхні функції, ролі та зони відповідальності. Проаналізуй, які сфери соціальної підтримки покриваються належним чином, а де існують «білі плями» (сфери, де підтримка слабка або відсутня).		

Очікуваний результат: Письмовий аналіз (2–3 сторінки) у формі ментальної карти чи таблиці, що описує: – ключові суб'єкти, – їхні функції, – сильні сторони взаємодії, – виявлені «білі плями» у наданні послуг, – рекомендації щодо їх усунення.		
Тема 3.	Сутність і класифікація соціальних технологій розвитку громади	11 / 13
<i>Розроби класифікацію соціальних технологій для конкретної громади.</i> У рамках виконання завдання використовуй реальні приклади соціальних практик і розподіли їх за типами (партисипація, інновації, фасилітація тощо). Очікуваний результат: Письмовий аналіз (2–3 сторінки) у вигляді таблиці або схеми, що містить: – опис громади, – приклади соціальних практик, – класифікацію практик за типами (партисипація, фасилітація, інновації, цифрові технології), – пояснення доцільності їх віднесення.		
Тема 4.	Технології партисипації у розвитку громади	11 / 15
<i>Проаналізуй приклади бюджету участі у двох громадах України.</i> У рамках виконання завдання порівняй інструменти залучення громадян і запропонуй власний проєкт, який міг би бути реалізований через громадський бюджет. Очікуваний результат: 1. Порівняльний аналіз двох громад (2–3 сторінки) у формі таблиці, що включає: – опис механізмів бюджету участі, – інструменти залучення мешканців, – результати реалізованих проєктів, – виявлені сильні та слабкі сторони. 2. Пропозиція власного проєкту для бюджету участі.		
Тема 5.	Технології соціальних інновацій у розвитку громади	11 / 15
<i>Розроби ідею соціального стартапу для своєї громади.</i> У рамках виконання завдання охарактеризуй проблему, яку вирішує стартап, запропонуй модель фінансування та опиши очікуваний соціальний ефект. Очікуваний результат: Коротка презентація ідеї соціального стартапу, що містить: – опис проблеми громади,		

– цільову групу, – модель фінансування, – очікуваний соціальний ефект.		
Тема 6.	Технології фасилітації й медіації у розвитку громади	11 / 15
<i>Склади сценарій фасилітаційної сесії або медіаційної зустрічі у громаді.</i> У рамках виконання завдання обери тему (наприклад, конфлікт навколо розподілу ресурсів або інтеграція ВПО) та опиши ролі учасників. Очікуваний результат: Сценарій зустрічі (2–3 сторінки), що включає: – опис теми й учасників, – ролі соціального працівника та інших сторін, – етапи проведення сесії, – очікувані результати діалогу.		
Тема 7.	Цифрові платформи як каталізатор розвитку громад	11 / 13
<i>Проаналізуй функції застосунку «Дія» для соціальної роботи.</i> У рамках виконання завдання опиши, які соціальні послуги спрощує застосунок «Дія» для мешканців громади, та розроби рекомендації щодо його вдосконалення. Очікуваний результат: SWOT-аналіз можливостей використання «Дії» у громаді, що містить: – опис соціальних послуг у «Дії», – оцінку зручності та доступності для різних груп, – сильні та слабкі сторони.		
Тема 8.	Соціальні мережі та цифрові інструменти у розвитку громади	11 / 13
<i>Створи концепцію інформаційної кампанії у соцмережах для підтримки вразливої групи населення (наприклад, ВПО, осіб з інвалідністю, літніх людей).</i> У рамках виконання завдання опиши мету, ключові повідомлення, інструменти та очікуваний вплив. Очікуваний результат: Пост, афіша або візуальний макет концепції інформаційної кампанії, що містить: – визначення цільової аудиторії, – мету та ключові повідомлення, – канали комунікації (Facebook, Instagram, Telegram тощо), – очікуваний ефект для громади.		
РАЗОМ		88 / 112

8. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Обґрунтуйте значення громади як соціальної спільноти у сучасному суспільстві.
2. Визначте основні складові громади як інституту первинної соціалізації особистості.
3. Поясніть відмінність між територіальним, соціально-культурним та ідентифікаційним вимірами громади.
4. Проаналізуйте роль громади як суб'єкта місцевого самоврядування.
5. Порівняйте формальні та неформальні характеристики громади.
6. Наведіть приклади успішних українських громад, що ефективно реалізують соціальні програми
7. Обґрунтуйте значення ресурсного потенціалу громади для реалізації соціальних програм.
8. Визначте вплив глобалізаційних і локальних факторів на розвиток громад в Україні.
9. Обґрунтуйте зміст соціальної роботи у територіальній громаді.
10. Сформуйте власне бачення мети соціальної роботи у громаді.
11. Поясніть, які ресурси забезпечують діяльність соціальних працівників у громаді.
12. Охарактеризуйте основні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту.
13. Порівняйте індивідуально-орієнтований і комплексний підходи у соціальній роботі громади.
14. Наведіть приклади успішних практик соціальної роботи у територіальних громадах України.
15. Проаналізуйте роль громадських організацій та волонтерів у реалізації соціальної роботи.
16. Обґрунтуйте причини виникнення складних життєвих обставин у мешканців громади та роль соціального працівника в їх подоланні.
17. Проаналізуйте особливості адаптації соціальних технологій до умов українських громад.
18. Проаналізуйте відмінності застосування соціальних технологій у роботі з молоддю та людьми похилого віку.
19. Обґрунтуйте значення системного підходу у використанні соціальних технологій.
20. Обґрунтуйте доцільність поєднання різних соціальних технологій у межах одного проєкту
21. Поясніть сутність партисипації як соціальної технології.
22. Сформуйте перелік принципів партисипативного підходу та обґрунтуйте їх значення.
23. Обґрунтуйте роль соціального працівника у стимулюванні громадської активності.
24. Порівняйте інструменти партисипації: громадські слухання, електронні петиції, громадський бюджет.

25. Наведіть приклади успішних партисипативних практик у громадах України.
26. Проаналізуйте переваги та обмеження громадського бюджету як форми партисипації.
27. Охарактеризуйте практичний вимір партисипації для вразливих груп населення.
28. Обґрунтуйте перспективи розвитку партисипації в українських громадах.
29. Обґрунтуйте значення інкубаторів ідей для розвитку громад.
30. Поясніть відмінності між соціальними стартапами та традиційними соціальними проектами.
31. Наведіть приклади цифрових інструментів, що можуть підсилювати технології партисипації.
32. Проаналізуйте роль соціального підприємництва у розвитку громади.
33. Порівняйте українські та міжнародні приклади соціальних інновацій.
34. Наведіть приклади соціальних стартапів або підприємств, що змінили життя громади.
35. Обґрунтуйте функції соціального працівника у підтримці інноваційної діяльності громади.
36. Визначте виклики впровадження соціальних інновацій в умовах українських реалій.
37. Поясніть сутність фасилітації як соціальної технології.
38. Поясніть сутність медіації як соціальної технології.
39. Обґрунтуйте значення медіації для врегулювання конфліктів у громадах.
40. Поясніть роль соціального працівника як фасилітатора.
41. Охарактеризуйте процес організації фасилітаційної сесії у громаді.
42. Порівняйте фасилітацію та медіацію як соціальні технології.
43. Проаналізуйте приклади застосування медіації у громадах України чи світу.
44. Обґрунтуйте перспективи розвитку фасилітаційних і медіаційних практик у соціальних проектах.
45. Обґрунтуйте важливість підготовки соціальних працівників до ролі фасилітаторів і медіаторів.
46. Обґрунтуйте роль цифрових платформ у стратегічному плануванні розвитку громади.
47. Поясніть значення платформи «Дія» у сфері соціальної роботи.
48. Порівняйте міжнародні та українські цифрові платформи для розвитку громад.
49. Проаналізуйте ризики цифрової нерівності та їх вплив на громади.
50. Обґрунтуйте переваги використання електронних реєстрів та баз даних у соціальній роботі.
51. Визначте перспективи створення «цифрових громад» в Україні.
52. Обґрунтуйте значення соцмереж для мобілізації громади.
53. Поясніть, як соціальні мережі підтримують вразливі групи населення.
54. Охарактеризуйте інструменти онлайн-взаємодії соціального працівника з громадянами.

55. Наведіть приклади соціальних послуг, які можна отримати через платформу «Дія».

56. Порівняйте можливості різних соцмереж (Facebook, Instagram, TikTok, Telegram) у соціальній роботі.

57. Проаналізуйте українські та міжнародні приклади використання соцмереж для соціальних ініціатив.

58. Обґрунтуйте ризики використання соцмереж у соціальній роботі (дезінформація, залежність від алгоритмів).

59. Визначте перспективи формування культури цифрової взаємодії у громадах.

60. Наведіть приклади успішних комунікаційних кампаній у соцмережах для розвитку громад.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Дисципліна передбачає навчання із застосуванням наступних методів: словесні (пояснення, розповідь, лекція із залученням інтерактивних технологій (онлайн-опитування, вікторини), навчальна дискусія); наочні (ілюстрування із застосуванням презентацій, відео та графічних матеріалів, опорні мультимедіа-конспекти для підтримки засвоєння матеріалу, використання цифрових інструментів для візуалізації); практичні (виконання вправ для опанування цифрових інструментів, розробка проєктів, пов'язаних із створенням соціальних ініціатив, дослідження цифрових ресурсів та платформ.

На лекціях здобувачі отримують теоретичну базу з основ соціальних технологій розвитку громади, сучасних моделей та підходів до партисипації, фасилітації, медіації й соціальних інновацій, а також знайомляться з методами інтеграції цифрових платформ та інструментів у практику соціальної роботи громад.

На практичних заняттях здійснюється акцент на формування практичних навичок використання соціальних технологій розвитку громади: моделювання процесів партисипації, проведення фасилітаційних і медіаційних сесій, розробки соціальних інноваційних проєктів, роботи з цифровими платформами та соціальними мережами для підтримки і комунікації у громаді.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти реалізується через підготовку до практичних занять, виконанні завдань для самостійної роботи, аналіз наукової літератури, аналітичних матеріалів та цифрових ресурсів, а також опрацювання масових відкритих онлайн курсів на платформах Дія. Освіта, Платформа соціальної освіти, ВУМ-online та Prometheus.

Під час підготовки до занять здобувачі вищої освіти розвиватимуть навички самостійності, критичного аналізу та аналітичного мислення, використання соціальних технологій у практиці роботи з громадою, критичного оцінювання ефективності соціальних програм і ініціатив, інтеграції цифрових платформ та

інструментів у соціальну роботу, застосування отриманих теоретичних знань для вирішення практичних завдань розвитку територіальних громад.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: мультимедійне обладнання, ноутбук, система управління навчанням Google Classroom; сервіси зберігання, управління та спільної роботи з файлами Google Drive (Docs, Sheets, Slides, Forms); безкоштовні платформи масових відкритих онлайн курсів (Дія. Освіта, ВУМ-online, Prometheus); онлайн сервіси інтерактивної взаємодії та засоби для візуалізації (Kahoot, Mentimeter, Canva, Padlet, WordWall).

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль, який здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого контролю знань здобувачів під час виконання практичних занять, тестування у ході отримання сертифікатів щодо проходження масових відкритих онлайн курсів, виконання завдань на платформі Google Classroom, що виносяться на самостійне опрацювання у вигляді окремих презентацій, таблиць, блок-схем, моделей тощо, а також іспит у письмовій формі.

Формою підсумкового контролю є екзамен.

Загальна (остаточна) кількість балів вираховується сумарно: бали поточного контролю – 60 плюс екзаменаційний бал – 40. Максимальна кількість балів – 100.

Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача при оцінюванні результатів поточного контролю та виконання завдань для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Соціальні технології розвитку громади», є:

- *оригінальність* – продемонстровано авторський підхід, наявність власних ідей, креативних рішень та здатність до самостійних висновків.
- *практична цінність* – результати роботи мають прикладне значення для розвитку громади, містять потенціал упровадження у професійну діяльність соціального працівника.
- *точність і повнота виконання* – завдання виконане у відповідності до вимог; усі елементи розкриті послідовно й ґрунтовно.
- *дотримання дедлайнів* – робота подана своєчасно, у встановлені терміни, що формує навички професійної відповідальності.
- *оформлення та презентація* – завдання відповідає вимогам академічної культури: має логічну структуру, належний стиль, охайне й зрозуміле оформлення, візуальна подача є чіткою та естетичною.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всівиди навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	добре
68-74	D	задовільно
60-67	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно
0-34	F	незадовільно

11. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Вид активності	Еквівалент у балах за формою навчання	
	Денна	Заочна
Активність здобувача освіти на лекції (Л)	1 бали за кожне лекційне заняття (1*8=8 балів)	2 бали за кожне лекційне заняття (2*2=4 бали)
Активність здобувача освіти на семінарських заняттях (С)	3 бали за практичне заняття (3*8=24 бали)	4 бали за практичне заняття (4*2=8 балів)
Виконання завдань для самостійної роботи (СР)	максимум 3 бали за кожне завдання з теми 1, 2, 3, 4, 6 та 7, а також по 5 балів за завдання з теми 5 та 8 (3*6 +2*5=28 балів)	Максимум 6 балів за кожне завдання (6*8=48 балів)
Екзамен	40 балів	40 балів

Поточний контроль																				Екзаме	Всього				
Тема 1			Тема 2			Тема 3			Тема 4			Тема 5			Тема 6			Тема 7				Тема 8			
Л	С	СР	Л	С	СР	Л	С	СР	Л	С	СР	Л	С	СР	Л	С	СР	Л	С			СР	Л	С	СР
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ																							40	100	
1	3	3	1	3	3	1	3	3	1	3	3	1	3	5	1	3	3	1	3	3	1	3			5
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ																									
	4	6			6	2		6			6			6			6	2		6		4	6		

Л – відвідування лекцій

С – активність здобувача освіти на семінарському занятті

СР – виконання завдання для самостійної роботи

Умови відпрацювання пропущених занять

Сумарна загальна кількість балів за відвідування аудиторних занять, що включає відвідування лекцій та активність на практичних заняттях, становить 32 бали для денної та 12 балів для заочної форми навчання. Відпрацювання аудиторних занять є обов'язковим та може бути відпрацьована у такий спосіб:

- 1) для лекцій – визначити ключову термінологію лекції відповідно до презентації та зробити короткий словник;
- 2) для практичних – виконання завдання за інструкціями та завантаження їх у Google Клас;
- 3) можливості для неформальної освіти: перезарахування аудиторних годин з теми відповідно сертифікату про проходження онлайн-курсу поданої у таблиці. Сертифікат про успішне опанування курсу дає можливість перезарахувати 7 балів з відповідної теми.

Тема	Онлайн-курс для перезарахування аудиторних годин з теми
Тема 1. Громада як простір реалізації соціальних технологій розвитку	– Вступ до проєктів соціальних інновацій – від ідеї до сталого рішення. Онлайн курс на платформі ВУМ-online. URL : https://vumonline.ua/course/social-innovation-projects/
Тема 2. Особливості реалізації соціальної роботи у територіальній громаді	– Громадська та політична участь: базовий курс. Онлайн курс на платформі Prometheus. URL : https://prometheus.org.ua/prometheus-free/hromadska-politychna-uchast-bazovyi/ – Громадський активізм: без пошкоджень та проваджень. Онлайн курс на платформі Prometheus. URL : https://prometheus.org.ua/prometheus-free/hromadskyi-aktyvizm-bez-poshkodzhen-ta-provadjzen/
Тема 3. Сутність і класифікація соціальних технологій розвитку громади	– Комунікаційні інструменти для побудови репутації. Онлайн курс на платформі Prometheus. URL : https://prometheus.org.ua/course/course-v1:NaUKMA+CI101+YCE – Організація соціальних послуг в територіальній громаді. Онлайн курс на платформі соціальної освіти. URL : https://socialacademy.gov.ua/
Тема 4. Технології партисипації у розвитку громади	– Ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю. Онлайн курс на платформі Prometheus. URL : https://prometheus.org.ua/prometheus-free/effective-local-governance/ – Стратегії сталого розвитку для міст і громад: практичні поради. Онлайн курс на платформі ВУМ-online. URL : https://vumonline.ua/course/sustainable-development-strategies-for-cities-and-communities/
Тема 5. Технології соціальних інновацій у розвитку громади	– Є ідея? Втілюй! Проєктний дизайн для соціальних ініціатив. Онлайн курс на платформі ВУМ-online. URL : https://vumonline.ua/course/do-you-have-an-idea-embodiy/ – Соціальний капітал. Онлайн курс на платформі ВУМ-online. URL : https://vumonline.ua/course/social-capital/

Тема 6. Технології фасилітації й медіації у розвитку громади	– Вступ до медіації. Онлайн курс на платформі ВУМ-online. URL : https://vumonline.ua/course/mediation/ – Управління кризовим реагуванням та інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. Онлайн курс на платформі Prometheus. URL : https://prometheus.org.ua/prometheus-free/crisis-response-idp-management-martial-law/
Тема 7. Цифрові платформи як каталізатор розвитку громад	– Як громаді стати цифровою. Онлайн курс на платформі Дія.Освіта. URL : https://osvita.diiia.gov.ua/courses/digital-communities
Тема 8. Соціальні мережі та цифрові інструменти у розвитку громади	– Громада 4.0 — створюємо проєкти цифрової трансформації. Онлайн курс на платформі Дія.Освіта. URL : https://osvita.diiia.gov.ua/courses/hromada-4-0

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бєлова І. Гомотюк А. Ярощук О. (2023). Цифрова трансформація територіальних громад України: виклики та перспективи в умовах воєнного стану. *Економічний аналіз*. Т. 33. № 4. URL: <http://econa.wunu.edu.ua/index.php/econa/article/view/59136>.
2. Гречишкіна Т. Д. (2023). Соціальні технології в менеджменті. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. Вип. 81-82. С. 251–257. <http://dx.doi.org/10.18664/btie.81-82.287128>
3. Каралаш, А.-Ю. І. Соціальна самоорганізація в умовах глобалізації: соціально-філософський аналіз: PhD thesis, Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2023. 248 с.
4. Клос Л. Шляхи розвитку теорії та практики соціальної роботи в умовах глобалізації. *Social Work and Education*. 2021. Vol. 8. No 4. P. 461–471. DOI: 10.25128/2520-6230.21.4.3
5. Мальцева О. В. Цифровізація менеджменту соціальної роботи: інновації та перспективи трансформації. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 2025, Вип. 106 С. 171-186.
6. Маматова Т. Чикаренко І. Бородин Є. Цифрові платформи Smart Specialisation Platform та Espon: структура та можливості для регіонів і громад ЄС. *Аспекти публічного управління*. 2022. Том 10. № 6. С. 37–45. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/969>
7. Парубець О. М. Цифрові інструменти управління місцевими фінансовими ресурсами. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 4 (36). URL: <https://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/300157>. Сорока, М. Цифрова
8. Пєша І.В., Сопівник І.В., Вакуленко О.В., Овдій Н.М. Соціальна робота у територіальній громаді. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2024. 305 с.
9. Полікровський Р. (2025). Цифрові платформи як каталізатор ефективного проектного управління в територіальних громадах. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 338(1), 645-651. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-96>
10. Савельєва С. О., Касич А. О. (2021). Розробка стратегії розвитку громади. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу*: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ : КНУТД. С. 128-130.
11. Степаненко В. (2024). Глобальні соціальні технології. *Ввічливість. Humanitas*, (3), 160–165. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.23>

Додаткова

1. Махиня Т. А. (2021). Управління закладом освіти в епоху крауд-технологій. *Тенденції та проблеми управління закладами освіти: виклики XXI століття: кол.монографія / за наук.ред.М.О.Кириченка. Київ. С. 84-94.*
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736735/>
2. Махиня, Т. (2024). Розвиток дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти засобами цифрових технологій в умовах магістратури. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка, 18(35).*
[https://doi.org/10.33296/2707-0255-18\(35\)-18](https://doi.org/10.33296/2707-0255-18(35)-18)
3. Kartashova, L.; Prykhodkina, N.; Makhynia, T.; Tymoshko, H., Sholokh, O. & Zhuravlev, F. (2022). Social Media as a Strategic Tool in School Management: Experience of Ukraine and USA. *In Proceedings of the 1st Symposium on Advances in Educational Technology. Volume 1: AET. P. 196-210. DOI:*
<https://doi.org/10.5220/0010922400003364>
4. Prykhodkina, N., Tymoshko, H., Zuieva A., Sholokh, O., Noskova M. & Lebid Y. (2021). Priorities And Problems In The Development Of Modern Information Technologies In Education. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, 21(No.6. June), 231-236.*
<https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.6.30>
5. Riabova, T., Havrylyuk, I., Vader, T., Kustovska, O., & Makhynia, T. (2024). Marketing Strategies in the Era of Mobile Applications: The Use of Geolocation and Contextual Advertising. *Economic Affairs, Vol. 69(02), pp. 1005-1020, June 2024* <https://doi.org/10.46852/0424-2513.3.2024.25>
6. Rozhnova, T., Sholokh, O., Kapinus, O., Makhynia, T., & Prykhodkina, N. (2024). Formación del personal científico y pedagógico en instituciones de educación superior: calidad y requisitos. *Revista Eduweb, 18(1), 164–179.*
<https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.01.12>

Електронні інформаційні ресурси

1. Державні цифрові рішення: База знань Національного вебпорталу для цифрових лідерів і лідерок, де разом будемо найзручнішу державу у світі. URL : <https://hromada.gov.ua/database/decision>
2. Платформа соціальної освіти. URL : <https://socialacademy.gov.ua/>
3. Практичний посібник з комунікацій для громад. Ресурси та корисні матеріали. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. URL: <https://www.msp.gov.ua/fakhivtsyam-sotsialnoyi-sfery/resursy-materialy>
4. Центр розвитку інновацій. URL : <https://cid.center/>
5. Цифрова громада. Національний вебпортал для цифрових лідерів і лідерок, де разом будемо найзручнішу державу у світі. URL : <https://hromada.gov.ua/>
6. Цифрові профілі громад: переваги використання інструменту. URL : <https://decentralization.ua/news/19912?page=57>
7. Data.gov.ua. Єдиний державний вебпортал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/>
8. DZO. Державні закупівлі онлайн. URL: https://www.dzo.com.ua/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw2N2_BhCAARIsAK4pEkVkJCWUmV-Ps-9YKxNiLegn21LQcLiodYJSWwY5io0nFoJanHuh0tkaAru9EALw_wcB
9. Проекти. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects>
10. Програмний комплекс «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада». URL: <https://socgromada.ioc.gov.ua/>